

УДК 811.134.2'34'373

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ КУБІНСЬКОГО ВАРІАНТУ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

Воєхевич А. І.

У статті розглядаються питання, пов'язані з особливостями індивідуального варіанта іспанської мови на Кубі, сформованого протягом тривалого часу під впливом історичних умов. Тут йдеться про яскраву фонову картину, а також про лексичні, морфологічні та граматичні явища, які відрізняють "кубінський" іспанський від кастильського варіанту, прийнятого Королівською Іспанською Академією.

Ключові слова: мова, лексичні, морфологічні, граматичні, фонетичні явища.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с особенностями индивидуального варианта испанского языка на Кубе, сформированные на протяжении длительного временного периода под воздействием исторических условий. Здесь показана яркая фоновая картина, идет речь о лексических, морфологических и грамматических явлениях, которые отличают "кубинский" испанский от кастильского варианта, принятого Королевской Испанской Академией.

Ключевые слова: язык, лексические, морфологические, грамматические, фонетические явления.

Questions, related to the features of individual variant of Spanish on Cuba, formed during the protracted temporal period under act of historical terms, are examined in the article. A bright base-line picture is here presented, it is said about the lexical, morphological and grammatical phenomena, which distinguish "Cuban" Spanish from a kastilia's variant, accepted in Royal Spanish Academy.

Key words: language, lexical, morphological, grammatical, phonetical phenomena.

Проблеми іспанської мови у країнах Латинської Америки, а також на Кубі завжди викликали зацікавленість видатних кубінських, іспанських, російських та українських лінгвістів, таких, як Умберто Лопес Моралес, Серхио Вальдес Берналь, Марлен Домингес, Амадо Алонсо, Енрикес Уренья, Рока Понс, Андрес Бельо, А.М.Матуте, Васил'єва-Шведе, Степанов Г.В. та інші, які у своїх дослідженнях відзначають, що іспанська мова в країнах Латинської Америки має свої особливі риси. Кожна країна цього безмежного континенту вживає свій індивідуальний варіант іспанської мови, який дивує різноманітністю варіацій, як фонові картини, так і лексичного та граматичного наповнення [7, с. 6].

Предметом цього дослідження є мовні особливості кубінського варіанту іспанської мови та його відмінність від класичного кастильського варіанту. Такі розбіжності були спричинені історичними умовами, в яких народжувалися мови різних іспаномовних країн цього безкрайнього континенту, які уходять своїм корінням у давнину, пов'язану з історичним фактом відкриття Америки Христофором Колумбом наприкінці XV століття, що ознаменував нову еру в історії та розповсюдженні іспанської мови у світі. Карибська іспанська, так звана "прибережна" мова виділяється перш за все фоновими особливостями, а вимова на Кубі має свої дуже характерні риси, які відрізняють її від стандартних норм вимови, прийнятих Королівською Іспанською Академією.

Метою цього дослідження є аналіз розбіжностей фонові картини, лексичних, граматичних і морфологічних явищ, присутніх у сучасній іспанській мові на Кубі, що є доцільним у процесі підготовки майбутніх перекладачів.

Серед усіх регіональних варіантів, кубінський більше всього нагадує варіант мови Канарських островів, що було обумовлено міграціями з Канарських островів, починаючи з XV і до XIX століття, а також з деяких провінцій Галісії, Каталонії, Країни Басків, Астурії, але в невеликій кількості, тому й вплив їх не був значним. Деякий вплив зазнав кубінський варіант іспанської мови з боку мови індіанців, які населяли острів з доколумбових часів. Індіанське походження

мають деякі слова, що означають ті реалії, які існують та вживаються у повсякденному побуті у сучасному житті (“*caney*”, “*guagua*”). Це назви екзотичних рослин (“*cherimoya*”), тварин (“*jicotea*”), деяких професій (“*guajiro*”), начиння, посуду, прикрас тощо [2, с. 45, 56].

Більшість першовідкривачів нового континенту були родом з Андалусії, тому й фонетичні особливості у вимові носіїв іспанської мови в цих країнах обумовлені тими факторами, що впливали на формування фонетичного строю півдня Іспанії.

Фонетичні особливості вимови на Кубі можна представити за декількома позиціями:

- вимова [s] замість кастильського [θ], хоча цей феномен “*seseo*” є характерним не тільки на Кубі, а в більшості країн Латиноамериканського континенту;
- вимова “у” замість “ll”, явище, яке має назву “*yeísmo*”;
- асиміляція [r] на [l], що спричинено місцем формування цих сонантів та артикуляційними особливостями носіїв мови: “*el sor*” замість “*el sol*”, “*mi amor*” замість “*mi amor*”;
- аспірація, а ще частіше, невимова або втрата кінцевого “s” або на початку слова після голосного: “*las cosas*” вимовляється, як “*la’ cosa*” “*tantas veces*” – “*tanta’ vese*”, “*ya está*” – “*ya e’tá*”, “*hasta las trancas*” – “*ha’ta la tranca*”, “*esta muchacha*” – “*e’ta muchacha*”;
- опущення, і, найчастіше, повне зникнення міжзубного [d] в інтервокальній та в кінцевій позиції “*cantado*” вимовляється, як “*cantao*”, “*terminao*” замість “*terminado*”;
- вимова губно-зубного [v] замість губно-губного [b].

Лексичні розбіжності також мають величезне значення. Як вже було вказано раніше, на Кубі існує значна кількість слів, успадкованих від мови індіанців. У мові виділяється група слів, характерних лише для цієї країни (“*guagua*” – “*autobús*”, “*lentes*” – “*gafas*”, “*pitusa*” – “*pantalón*”, “*manejar*” – “*conducir*”, “*carro*” – “*coche*”), а інколи, мешканці Гавани, що розташована на заході, мають своє бачення якогось виразу, ніж мешканці Сантьяго, який знаходиться ближче на південний схід острова [8, с. 259].

Одне і теж слово на Кубі і, припустимо, в Перу мають зовсім різні значення, інколи не літературне й непристойне: “...у *piso*” – “...з **заком**” [8, с. 455].

Деякі слова, що вживаються на Кубі в розмовній мові і не є сленговими, в Іспанії, втратили звичайність і відійшли до складу архаїзмів (“*fajarse*” – “*pelearse*”, “*negro*” – “*prieto*”) [2, с. 26].

Особливу групу серед кубинської лексики становлять англіцизми, що пояснюється не тільки географічною близькістю, а й історичними умовами, міграціями (на Кубі було декілька хвиль еміграції у Флориду), що спричинило появу значної кількості запозичень з американського варіанту англійської мови, що було зумовлено культурним тиском з боку США (“*chores*, *blumer*”), є запозичення з французької (“*chofer*”, “*bulevar*”) та російської мови (“*vodka*”) [3, с. 56].

Унікальна політична ситуація на Кубі сприяла тому, що з’явилась нова форма звертання: замість “*Señor*”, “*Señora*” (“**пан**”, “**пані**”) вживається “*compañero*, *compañera*” (“**товариш**”) [1, с. 35].

Щодо морфологічних особливостей необхідно вказати на невживання займенника другої особи множини *vosotros*, ані вербальних форм другої особи множини.

Грамматична будова іспанської мови на Кубі також відрізняється характерними рисами:

- вживання минулого простого часу доконаного виду (Pretérito perfecto Simple) замість минулого складного (Pretérito Perfecto Compuesto): “*te lo dije ahora*” замість “*te lo he dicho ahora*”. Це явище є характерним не тільки для Куби, а для майже усіх країн Латинської Америки: “*no vino hoy*” замість “*no ha venido hoy*”, “*¿Qué pasó?*” замість “*¿Qué ha pasado?*”. Цікаво, що у деяких іспанських провінціях таких, як Галісія, Астуріас, касилія-де-Леон навпаки спостерігаємо вживання Pretérito perfecto Simple замість Pretérito Perfecto Compuesto саме у тих випадках, де є вказівка на вживання Pretérito Perfecto Compuesto у вигляді слів “*hoy*”, “*ahora mismo*” та інших;

- вживання теперішнього часу у функції Pretérito Indefinido (Минулий час доконаного виду) і Pretérito Imperfecto (Минулий час недоконаного виду) : “*Ayer voy por la calle y veo a María*”, “*veo*” у теперішньому часі замість “*vi*” у минулому часі доконаного виду, “*voy*” в теперішньому часі замість “*iba*” в минулому часі недоконаного виду, Pretérito Perfecto (Минулий складний час) [4, с. 269]. Це явище відповідає нормам граматики іспанської мови, прийнятої Іспанською Королівською Академією, де вказано, що теперішній час має другу функцію, яка відповідає минулому часу доконаного виду з метою опису подій, які відбувалися раніше. В такому випадку теперішній час отримує назву теперішній історичний час (Presente histórico). Цікаво, що у сучасній мові на Кубі спостерігаємо зворотнє явище вживання минулого часу доконаного виду (Pretérito Perfecto Simple), така назва цього часу відповідає нормам Іспанської Королівської Академії, або, як прийнято його називати у нас Pretérito Indefinido, замість теперішнього (Presente de Indicativo): замість “*nos vamos*” вживається “*nos fuimos*”, а інколи й форма, яка нагадує форму наказового способу “*fuímonos*” [4, с. 283];

- вживання теперішнього часу у функції майбутнього Futuro Simple (Майбутній час), незважаючи на присутність у реченні ознаки часу “*mañana*”. Наприклад: “*Mañana me levanto temprano, tomo mi mochila y voy a la estación*”. Вжито “*me levanto*” замість “*me levantaré*”, “*tomo*” замість “*tomaré*” [5, с. 569]. У реченні “*Dentro de dos días le dan su primer sueldo*” також дієслово “*dan*” вживається у значенні майбутнього часу.

- тенденція до синтетизації дієслівних форм майбутнього часу Futuro Simple та їх заміна на перифрази *ir+а+infinitivo* та *haber+de+infinitivo*: “*voy a decirlo*” або “*he de decirlo*” замість “*lo diré*” [4, с. 280];

- заміна суфікса *-ito(a)* на *-ico(a)*: “*momentico*”, “*gatico*”, “*chiquitico*”;

- вживання зворотної частки *se* у значенні “**для себе**” з дієсловами, які її не вимагають: “*se compró un pastel*”, “*escribanse*” [6, с. 27];

- тенденція до заміни дієслів у другій особі множини на третю особу: “*levántense*” замість “*levantaos*”; “*que lo sepan*” замість “*que lo sepáis*”.

Крім того, в розмовній іспанській мові на Кубі часто вживаються слова-паразити: “*claro*”, “*claro está*”, “*dale*”, “*perfectamente bien*”, “*está bien*”, “*Bueno*”, які виражають погодження, замість популярного в Іспанії “*vale*” [1, с. 35; 5, с. 570].

Як бачимо, іспанська мова на Кубі відрізняється від кастильського варіанта. Найяскравіше це проявляється у фоновій картині, у вживанні великої кількості лексичних одиниць, сталих виразів, характерних лише для цієї країни. Характерні граматичні та морфологічні явища також проявляються у розмовній кубинській мові. Але, незважаючи на вищеозначені розбіжності, іспанська мова на Кубі залишається єдиною іспанською мовою, якою у наш час користується іспаномовне населення двадцяти одної країни світу, кількість якого складала у 2001 році 400 млн [7, с. 7].

Література

1. Alpízar Castellano R. Para expresarnos mejor. – La Habana: Editorial Científico-Técnica, 1983. – Pp. 34-35.
2. Herrero, V. Diccionario de expresiones y frases latinas – Madrid: Ed. Gredos, 3^a ed., 2003. – 605 p.
3. Lope Blanch J.M. Estudios sobre el español hablado en las principales ciudades de América. – Madrid: 1977. – Pp. 56-58.
4. Menéndez Pidal R. Manual de gramática histórica española. – Habana: Editorial Pueblo y Educación, 1977. – Pp. 279-283.
5. Montoro del Arco, E.T. La fraseología en la Historiografía gramatical: balance y perspectivas. – Madrid: AJILE, 2005. – Pp. 569-572.
6. Степанов Г. В. Социально-функциональная дифференциация литературного языка Испании и Латинской Америки / Г. В. Степанов – М.: 1977. – С. 27-30.
7. Степанов Г. В. К проблеме языкового варьирования. / Г. В. Степанов. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – С.6-7.
8. Fírsova N. Diccionario español de América Latina-ruso. – Moscú: Editorial Nauka, 1998. – 605 p.